

Hala nasıl o kadar çok iş var?

Author (2015) işyeri otomasyonunun tarihini ve geleceğini incelediği yazısında hızla gelişen bilgisayarlar, robotlar ve makine öğrenmesi gibi teknolojik gelişmelerin işsizliğe yol açmaktansa talep edilen iş türlerini değiştireceği öngörüsünde bulunuyor. Yazdıklarını özetle aktaracağım.

Son iki yüzyıldır otomasyon ve yeni teknolojiler üst üste emek verimliliğini artırıyor. Aynı miktarda ürün doğrudan ya da dolaylı olarak daha az emek harcanarak üretilebiliyor. O halde emeğe ihtiyacın azalması dolayısıyla işlerin azalması gerekmiyor mu? Her hızlı teknolojik değişiklik döneminde bu yönde kaygılar yoğunlaşır.

1960'lı yılların başında "otomasyon işsizliği" olarak adlandırılan muhtemel sorundan kaygılanıldı. Sanayide insanların yaptıkları işler yoğun biçimde otomasyon ile makinelere devrediliyordu. Çalışanlar, özellikle niteliksiz ve yarı nitelikli çalışanlar, işsiz kalacaktı. 24 Şubat 1961 günü "Otomasyon İşsizliği" başlığıyla Time dergisinde yazılanlar bu kaygıyı dile getiriyordu. 1964 yılında Başkan Johnson, bu konuyla ilgili bir komisyon kurdurdu. Komisyon, teknolojik değişimin istihdamı tehdit etmediği ancak ortada bir sorun bulunduğu ve bu konuda hükümetin ailelere asgari bir gelir garantisi verilmesine varıncaya dek bir dizi politika uygulanması gerektiği sonucuna vardı.

Benzer kaygılar şimdi de ortaya çıktı. Brynjolfsson ve McAfee (2014) şimdi değeri yaratıp ele geçirebilecek olan özel nitelikli ve doğru eğitilmiş çalışanlar için en iyi zaman olsa da yalnız sıradan nitelik ve yetenekler sunabilen çalışanlar için daha kötü bir zamanın olamayacağını belirtiyor. Çünkü bilgisayarlar, robotlar ve diğer dijital teknolojiler, bu nitelik ve yetenekleri olağanüstü bir hızla ele geçiriyorlar.

İktisatta bir mal, diğerinin ikamesiyse, benzer bir yarar sunup onun yerine geçebilir; tamamlayıcıysa edinilmesi diğerinin yararını, dolayısıyla talebini artırır. Reçel ve bal ikame mallardır. Biri varsa diğeri olmasa da olur. Ekmek ve bal tamamlayıcıdır. Birinden varsa diğerinin yararını artırır; insan daha fazla yemek ister.

Author, (2015, s. 6) bu teknolojik değişikliklerin de daha öncekiler gibi nihayetinde işsizliğe

Hala nasıl o kadar çok iş var?

yol açmayacağını ifade ediyor. “Otomasyon, ikame etmediği görevleri genellikle tamamlar (İng. *complement*)” diye yazıyor. Birinci olarak, teknolojik gelişme ikame ettiği görevlere karşılık gelen istihdam azalırken ikame edemediklerine talebi artırır.

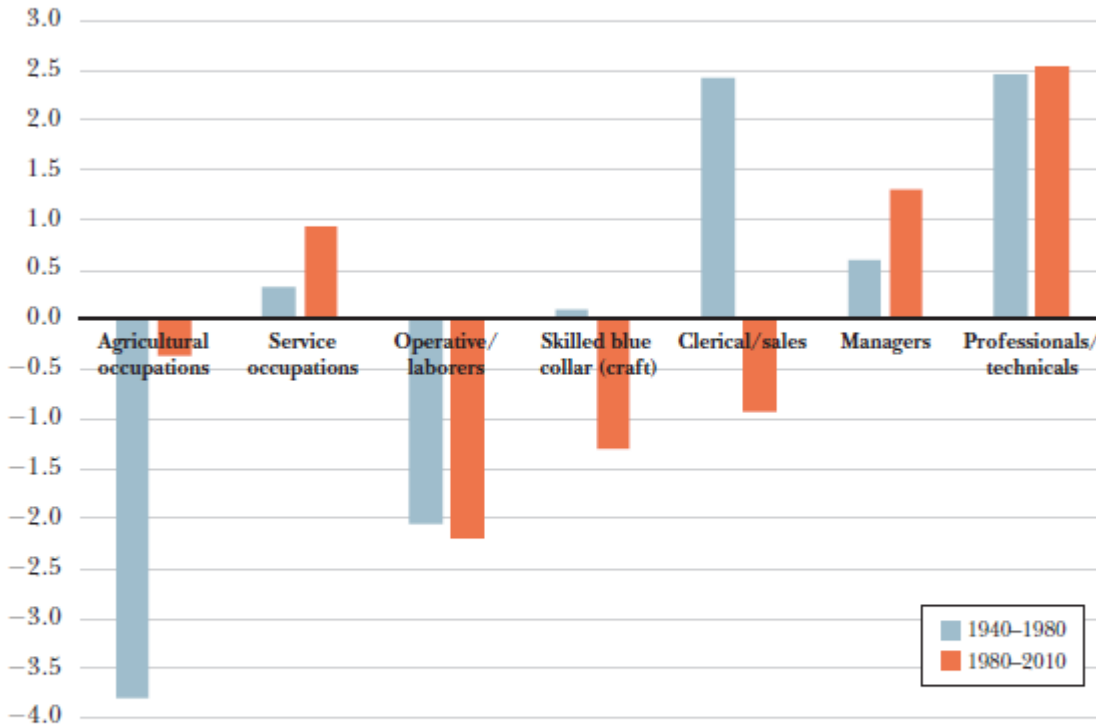
İkinci olarak teknolojik gelişme, geliri artırır ve çalışanların yaşama standartlarını yükseltir. “Ortalama bir A.B.D. çalışanı 2015 yılında ortalama bir çalışanın 1915 yılındaki gelir düzeyinde yaşamayı arzulasa bu hedefine kabaca yılda 17 hafta dolayında çalışarak ulaşabilir” diye yazıyor Author (2015, s. 8).

Teknolojik gelişme bir yandan çalışanların bazı işlerini ikame edip ellerinden alırken ikame edemediği işlere talebi artırıyor diğer yandan da geliri artırıyor. Bu durumda teknolojik gelişmenin, gelir dağılımına dikkat eden uygun politikalarla işsizlik sorununa yol açmayacağı tahmini yapılabilir.

Author (2015) yazısında hangi tür işlerin şimdiye kadar teknolojik gelişme sonucu elendiği ve hangilerinin geliştiğini ve bundan sonra hangi tür işlerin elenebileceğini ve hangi tür işlerin ortaya çıkıp artacağını inceliyor. Ayrıntıları özgün yazıdan izlenebilir. Burada iki konuyu dile getirmek isterim.

Figure 1

Average Change per Decade in US Occupational Employment Shares for Two Periods: 1940–1980 and 1980–2010

Source: Based on Katz and Margo (2014), table 1.6, panel A, which is based upon the 1920 through 2000 Census of population IPUMS and 2010 American Community Survey.

Notes: Observed long changes in US occupational employment shares over 1940–1980 and 1980–2010 are scaled by the number of intervening decades to yield average change per decade. Occupations are classified into occupational groups based on 1950 occupation codes using the consistent coding of occupations in all years into 1950 codes (the OCC1950 variable) in the IPUMS. Additional details are found in Katz and Margo (2014, p. 46).

Daralan iş alanları

Tarımsal istihdam 1940-1980 döneminde hızla daraldı. 1980-2010 dönemine girildiğinde daralacak pek bir alan kalmamıştı zaten ama tarımsal istihdam bu dönemde de ufak ufak azalmayı sürdürdü.

İşçi olarak adlandırılabilir operatif (ameli) çalışanlar, 1940-1980 yılları arasında iş kaybına uğradılar ve 1980-2010 döneminde bu alandaki daralma ciddi boyutlarda sürdü.

Hala nasıl o kadar çok iş var?

Önce genişleyip sonra daralan iş alanları

Nitelikli işçilerin çalışma alanı 1940-1980 yılları arasında hafifçe arttı ama 1980-2010 yılları arasında ciddi biçimde daralmaya başladı.

Satış ve ofis elemanlarının çalışma alanı 1940-1980 arasında olağanüstü genişledi ama 1980'den sonra daralmaya başladı.

Genişleyen iş alanları

Hizmetlerde, idarede çalışanlar ve profesyonellerin çalışma alanları 1940'tan beridir genişliyor ve 1980 sonrasında bu genişleme hız kazandı.

Son olarak Türkiye ile de ilgili olan bir konuya değinmeden geçemeyeceğim. Author (2015, s. 27) 19. yüzyıl sonunda gerçekleşen teknolojik gelişmenin gereksinim yarattığı eğitim düzeyiyle ilgili olarak "Amerika Birleşik Devletleri, bu meydan okumaya 20. yüzyılın ilk dört on yılı süresince yurttaşlarına evrensel lise eğitimi temin eden dünyadaki ilk ülke olarak yanıt verdi" diye yazıyor. İHO'lar ne evrenseldir ne de lise eğitimi verir; dini eğitim verdiği de tam bir şehir efsanesidir. Türkiye, daha 19. yüzyılın teknolojik gelişiminin gereksinimlerini kavrayamamış gözüküyor. Şurası da açık ki doğru dürüst evrensel lise eğitimi olmadan 21. yüzyılın gereksinim duyduğu yüksek eğitim de verilemez.

Author'un (2015) yazısından Türkiye'deki istihdam yapısı ve eğitim konularında çıkarılacak sonuçlar var. Varolan durumla bu olgular birleştirildiğinde iç karartıyor. Orucu kim tutar, ne orucu bozar gibi 10. yüzyıl tartışmalarıyla vakit kaybetmek yerine içinde yaşadığımız 21. yüzyılda çok yakın gelecekte hem bizi hem de çocuklarımızı etkileyecek gelişmeleri tartışsak daha yerinde olmaz mı?

Kaynak

Author, David H. (2015): "Why Are There Still So Many Jobs? The History and Future of Workplace Automation", *Journal of Economic Perspectives*, Bolume 29, Number 3, Summer

Hala nasıl o kadar çok iş var?

2015 - Pages 3-30.

Brynjolfsson, Erik ve Andrew McAfee (2014): *The Second Machine Age*, New York and London: W.W. Norton & Company.